30/05/2019

«Το Τζαμί με τα τριαντάφυλλα»

/ Γνώμες

Φώτης Κόντογλου, Αγιογράφος – Λογοτέχνης – Ζωγράφος

Σαν σήμερα (σ.σ. χθες) πάρθηκε η Πόλη από τον σουλτάνο Μεμέτη στο 1453, μέρα Τρίτη, βγαίνοντας ο ήλιος. Μια τέτοια ιστορία δεν μπορεί να τη γράψει άξια κανένας. Δεν πιστεύω να βρίσκεται τέτοιος μεγάλος μάστορης. Κανένας, ας ήτανε ίδιος ο Όμηρος, που τραγούδησε με λόγια σαν κοτρώνια τον φημισμένον εκείνο πόλεμο της Τρωάδας.

Κείνη τη μέρα, που δεν πρέπει να λογαριαστεί μηδέ στις μέρες των χρόνων, μηδέ στις μέρες των μηνών, παρά να τη σκεπάσει σκοτάδι, όπως λέγει ο Ιώβ για τη μέρα που γεννήθηκε, ο φόβος πού ΄πιασε τους ανθρώπους ήτανε τέτοιος, που τρεις και τέσσερες γενιές δε φτάξανε για να συνεφέρουμε. Ακόμα και σήμερα, σα διαβάζει κανένας όσα γράψανε η ιστορικοί εκείνου του καιρού, είναι στιγμές που

τρέμει στο αλήθεια, σαν να βρίσκεται ο ίδιος μέσα στην Πόλη, κι ώρα με την ώρα περιμένει να δει τους Τούρκους να σφάζουνε τον κόσμο μπροστά στα μάτια του.

Αναλόγως τα μεγαλεία, που είδε αυτή η φημισμένη Κωνσταντινούπολη, αναλόγως τα χίλια χρόνια που έζησε, αναλόγως στάθηκε και το ψυχομαχητό της. Όλος ο κόσμος ταράχτηκε. Στα πιο ξέμακρα μέρη της χριστιανοσύνης ακούστηκε ο βρόντος πώκάνε το κορμί της σαν έπεσε άψυχο ανάμεσα ανατολή και δύση. Δε μιλώ σα ρωμιός. Μιλώ σαν άνθρωπος για μια από τις πιο σκληρές συμφορές που πέρασε η ανθρωπότητα. Θεριό πρέπει να ΄ναι κανένας για να μη δακρύσει το μάτι του.

Και ποιος δεν την έκλαψε! Έλληνες, Βενετσιάνοι, Γενοβέζοι, Βούλγαροι, Σέρβοι, Ρούσοι, Πολωνοί, Αρμεναίοι, ακόμα και οι ίδιοι οι Τούρκοι, όλοι την κλάψανε, γιατί στα καλά χρόνια της όλη την καμάρωναν. Ο άνθρωπος είναι γιομάτος παραξενιές. Χαίρεται και καυχιέται για τα σπουδαία πράγματα, που μπόρεσε να φτιάξει με τόσους κόπους, με το αίμα της καρδιάς του, μα πάλι ο ίδιος, σαν να τον σπρώχνει ο διάολος με τα δικά του τα χέρια πάει και τα χαλά, ρίχνει χάμω το είδωλο που λάτρεψε, το τσακίζει και το ποδοπατά. Σάμπως και σήμερα, που λέγει πως τάχα μέρεψε, δε δουλεύει σα μερμήγκι να φτιάξει όμορφα πράγματα, τέχνες, κτίρια, βιβλία, για να τον πιάσει άξαφνα μια μέρα η τρέλα να τους δώσει μια κλωτσιά και να πιάσει πάλι από την αρχή! Έχω ακουστά, πως σε ένα νησί της Ινδίας, εκεί δά που οι άνθρωποι ζούνε ειρηνικά και κουβεντιάζουμε γνωστικά, στα καλά καθούμενα τους πιάνει άξαφνα μια μανία και τρέχουνε σα λυσσασμένοι στους δρόμους, σκοτώνοντας όποιον λάχει μπροστά τους. Ένα τέτοιο πράγμα πιάνει και την ανθρωπότητα, γίνεται θηρίο ανήμερό και δαγκώνει τα κρέατα της.

Σαν ένα μπουρίνι, που με μιας μελανιάζει ο ουρανός και γίνεται η μέρα σα νύχτα κι ακούγονται από μακριά βροντές κι αστροπελέκια, και σε λίγο ξεσπά ο Δρόλαπας, κι ο φόβος σφίγγει κάθε καρδιά, από του πουλιού που κελαηδούσε πριν από λίγο, ίσαμε του λιονταριού, που είναι καμωμένοι από ατσάλι, έτσι ξέσπασε απάνω στη γερασμένη την Πόλη ο σίφουνας και την έκανε στάχτη. Μέσα σε 55 μέρες χάθηκε ο, τι γίνηκε σε χίλια χρόνια.

Το τέλος της Πόλης φαίνεται ακόμα πιο λυπητερό άμα συλλογισθή κανένας πως χάλασθηκε το μήνα Μάη, τις ημέρες που μοσκοβολούσανε οι πασχαλιές κι οι τριανταφυλλιές. Ανήμερα που σκλαβώθηκε η Πόλη ήτανε της Αγίας Θεοδοσίας που τη γιορτάζανε πάντα οι Πολίτες στις 29 Μαΐου με μεγάλη δόξα στην εκκλησιά της, που γίνηκε ύστερα τζαμί. Μ΄ όλη την αγωνία που περνούσανε, οι γυναίκες την είχανε στολισμένη, κατά τα συνηθισμένα, με στεφάνια και με περικοκλάδες από τριαντάφυλλα. Την ώρα, που μπήκανε μέσα οι Τούρκοι, έψελνανε ακόμη οι ψαλτάδες. Τους περάσανε όλους από το μαχαίρι, κι΄ από τότε βαστά η ονομασία

«Γκιουλ Τζαμί», δηλαδή **«Το Τζαμί με τα τριαντάφυλλα»**, και μ΄ αυτό τόνομα στέκει ως τα σήμερα. Μέσα σε αυτή την εκκλησία λένε πως υπάρχει και ένα μνημόρι, όπούχει απάνω στην πλάκα τουρκικά γράμματα, που λένε «Εδώ κείτεται ένας μαθητής του Χριστού» και πως αυτός είνε ο τάφος του βασιλιά Παλαιολόγου.

Θλιβερό το απόβραδο της εικοστής ενάτης Μαΐου – ημερομηνία ορόσημο στην πορεία της Ρωμιοσύνης αλλά και όλου του Χριστιανικού κόσμου- κι αναρωτιέμαι πόσοι τάχα απέμειναν να θυμούνται πως χρόνια πριν, στην απόμακρη εκείνη ρηγιώνα του Βυζαντίου, κάθε χρόνο, κάθε τέτοια μέρα που οι κυρίαρχοι πανηγύριζαν την επέτειο της Αλώσεως, γενόταν σιωπηλά σύναξη μιας πλειάδας αθεράπευτων νοσταλγών του Βυζαντίου και εκεί, πίσω από τους υψηλούς μαντρότοιχους του Αγίου Νικόλαου, του παρά την πύλην του Αγίου Ρωμανού όπου έπεσε ο Κωνσταντίνος, τελούσαν τρισάγιο εις μνήμην του ύστατου βυζαντινού αυτοκράτορα.

«Εμπνευστής του μνημόσυνου», διηγείται ο Κωνσταντίνος Γρίβας, «ήταν ο Τζανής ο Παπαδόπουλος, ο σοφός εκείνος και ενθουσιώδης καθηγητής της Ιστορίας στην μεγάλη του Γένους Σχολή. Παρόντες και οι χρόνια τώρα μακαριστοί Θεοφάνης Μέντζος, Αντώνης Μαλέτσκος, Ειρήναρχος Κόβας, Νικόλαος Δάμσας, Μιλτιάδης Νομίδης...». Ήταν η δεκαετία του τριάντα. Αργότερα έσπευσαν να τους πλαισιώσουν οι Δημήτρης Χαβιαρόπουλος, ο Γιώργος Πατριαρχέας με νεότατο τότε τον Καλλίνικο Γκιουζέλογλου. Την πρώτη εκείνη φορά, το 1927, ο ανίδεος και αγαθός ιερέας που εκλήθη προς τέλεσιν της μυσταγωγίας, άρχισε χωρίς την παραμικρή υποψία να μουρμουρίζει λόγια χιλιοειπωμένα γι αυτόν, ένα βιαστικό και συνηθισμένο τρισάγιο για τον κάθε παπά. Όταν κοντοστάθηκε να ρωτήση το όνομα του μνημονευομένου και του ψιθυρίσαμε πως επρόκειτο για τον Κωνσταντίνο Παλαιολόγο τον αυτοκράτορα και πάντας τους προ των τειχών της βασιλίδος πεσόντας κατά την Άλωσιν΄, κόμπιασε, διέκοψε συγκινημένος και ξανάρχισε από την αρχή, ακολουθώντας όλο εκείνο το βυζαντινοπρεπές αυστηρό τυπικό που συνήθως παρακάμπτουν οι περισσότεροι λειτουργοί...».

(από το ομώνυμο βιβλίο, εκδ. ΑΚΡΙΤΑΣ Αθήνα 2004)